УДК 001.32:[37:-026.15](«Полісся»)
DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.60-68](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.60-68)

ОЛЕКСАНДРА ДУБАСЕНЮК

ПРОВІДНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ АКАДЕМІЇ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З КРЕАТИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ «ПОЛІССЯ» (УКРАЇНА)

Анотація. У статті розглядаються основні напрями діяльності Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся» (Україна) в умовах інтеграційних процесів. Креативізація майбутніх фахівців/учителів відбувається поетапно, що передбачає: виявлення педагогічних передумов об'єктивної необхідності, яка усвідомлюється у вигляді відповідних потреби, бажання; організації проблемних професійно орієнтованих ситуацій. Обґрунтовано теоретико-методологічні основи креативної освіти; андрагогічні засади та культуротворчу діяльність Академії; проаналізовано наукові основи професійної підготовки креативних фахівців, педагогічні умови впровадження креативного підходу у професійну підготовку майбутніх учителів, науково-методичне забезпечення креативного освітнього процесу у вищій школі. На основі проведених досліджень виділено впровадження креативного підходу у професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів: творча взаємодія викладачів та студентів у навчальному процесі при вирішенні професійно орієнтованих навчальних проблем; актуалізація розвивального потенціалу психолого-педагогічних дисциплін; активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів; створення творчого, психологічно комфортного середовища у навчальному закладі; залучення майбутніх педагогів до науково-дослідної діяльності (розробка наукових проектів, робіт, наукових публікацій); співпраця з викладачами-науковцями у межах науково-педагогічної школи; залучення майбутніх учителів до процесу самооцінки особистісних та професійних досягнень. Доведено, що формуванню креативної особистості педагога у навчальному процесі сприяло: застосування нетрадиційних форм, методів, інноваційних технологій, тренінгів, розв'язання професійно орієнтованих задач, мікровикладання, ділові ігри «Учитель ХХІ століття», виконання дослідницьких проектів «Творча майстерність педагогів-новаторів», конкурси, дискусії про проблеми сучасної школи тощо. Представлено результати діяльності Академії.

Ключові слова: Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся», креативне мислення, професійно-педагогічна підготовка, креативний фахівець.

MAIN ACTIVITIES OF THE ACADEMY OF INTERNATIONAL COOPERATION IN CREATIVE PEDAGOGY «POLISSYA» (UKRAINE)

Abstract. The article deals with the main directions of activity of the Academy of International Cooperation on Creative Pedagogy «Polissia» (Ukraine) in the context of integration processes. Creativization of future specialists / teachers takes place in stages, which involves: identifying the pedagogical prerequisites of objective necessity, which is understood in the form of appropriate needs, desires; organization of problem-oriented professionally-oriented situations. The theoretical and methodological foundations of creative education are substantiated; andragogical fundamentals and cultural activities of the Academy; the scientific fundamentals of professional training of creative specialists, pedagogical conditions for the introduction of a creative approach in the professional training of future teachers, scientific and methodological support of the creative educational process in higher education are analyzed. On the basis of the conducted researches the introduction of a creative approach in vocational and pedagogical preparation of future teachers is emphasized: creative interaction of teachers and students in the educational process while solving professionally oriented educational problems; actualization of development potential of psychological and pedagogical disciplines; activation of independent cognitive activity of students; creation of a creative, psychologically comfortable environment in an educational institution; attraction of future teachers to research activities (development of scientific projects, works, scientific publications); cooperation with academic teachers within the scientific and pedagogical school; the involvement of future teachers in the process of self-assessment of personal and professional achievements. It was proved that the formation of the creative personality of the teacher in the educational process was facilitated by the use of non-traditional forms, methods, innovative technologies, trainings, the solution of professionally oriented tasks, micro-examination, business games «Teacher of the XXI century», the implementation of research projects «Creative Skills of Educator-Innovators», contests, discussions about the problems of the modern school, etc. The results of the Academy activity are presented.

Key words: Academy of international cooperation on creative pedagogy «Polissia», creative thinking, professional and pedagogical preparation, creative specialist.

Вступ. Соціально-економічні та політичні зміни в суспільстві, зміцнення державності, входження України у світове співтовариство викликають структурні реформи національної системи вищої освіти. В умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів виникає потреба в переході до нової освітньої парадигми. У цьому контексті важливо проаналізувати інноваційні явища та тенденції розвитку вищої освіти, які передбачають інтеграцію і координацію національних освітніх систем, що призводить до зростання академічної мобільності, індивідуалізації, креативізації, психологізації, стандартизації, інформатизації уніфікації професійної підготовки майбутніх фахівців, їх орієнтації на навчання впродовж життя. Відбувається перехід від інформативних до активних методів навчання, що включає елементи проблемності, наукового пошуку, широке використання самостійної роботи. Проте найбільшою залишається проблема формування креативної духовно-моральної особистості майбутнього фахівця-професіонала в системі вищої освіти. Академік В. Кремень наголошує, що «творчість, інновації, креативна діяльність виступають невід'ємними характеристиками творчої особистості, формування якої є сьогодні стратегічною метою освіти» (Кремень, 2012, с. 11).

У відповідь на соціальні виклики в сучасному суспільстві в рамках співдружності з Міжнародною академією педагогічної освіти було створено Академію міжнародного співробітництва з креативної педагогіки (АМСКП) як громадську організацію на базі Вінницького соціально-економічного інституту університету «Україна» із співзасновниками: Житомирським державним університетом імені Івана Франка та Вінницькою філією Університету сучасних знань. Фундатором і науковим керівником АМСКП став доктор педагогічних наук, професор Чернілевський Дмитро Володимирович. З 2016 р. з об'єктивних причин президія Академії локалізувалася у Житомирський державний університет імені Івана Франка і в зв'язку з цим була змінена назва – Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся» (АМСКП «Полісся»). За своїми положеннями та змістом діяльності Академія є унікальним науково-педагогічним проектом і

дослідницьким майданчиком для формування креативної особистості, розроблення та впровадження інноваційних наукових підходів у сфері професійної підготовки сучасних фахівців, зокрема в педагогічній освіті.

Мета статті – проаналізувати провідні аспекти діяльності Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся» як громадського наукового об'єднання, що вирішує комплексні завдання професійної підготовки творчих фахівців в умовах ціложиттєвого навчання.

Науковцями Академії спільно з дослідниками Житомирської науково-педагогічної школи обґрунтовано теоретико-методологічні, методичні та технологічні засади креативної освіти у вищих закладах. Розглянемо провідні аспекти діяльності Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся» в умовах неперервної освіти.

1. Теоретико-методологічні засади креативної освіти. На основі універсальної парадигми розвитку, яка постає фундаментальним пояснювальним принципом, аналізуються основні категорії концепції креативної освіти, їх структурно-функціональні і генетичні взаємозв'язки. Науковцями Академії на основі ідей відомих учених (Кічук, 1991; Сисоєва, 2006, Чернілевський, 2012) здійснено подальший аналіз категорії «креативність» як підґрунтя творчої педагогічної діяльності; визначено зміст цього поняття як властивості особистості майбутнього педагога; описано компоненти структури креативності майбутніх фахівців: мотиваційний, особистісний, компетентнісний, професійно-діяльнісний (Антонюк, 2005; Вознюк, 2013). З урахуванням наукової позиції зарубіжних учених (Д. Богоявленська, Ф. Баррон, Е. Грегоренко, Д. Джонсон, З. Калмикова, П. Ленглі, А. Матюшкін, С. Мідник, К. Роджерс, Ч. Спірмен, Р. Стернберг, Е. Торренс, Е. Фром, Д. Харрінгтон та ін.) виявлено, що креативність є ціннісно-особистісною властивістю і постає основою самоактуалізації, саморозвитку, самовдосконалення особистості (Дубасенюк, 2012, с. 30).

Виявлено, що природа креативності розглядається в науковій теорії в різних аспектах, зокрема як: талант, здібність, що притаманні людині; творчий процес, пошук

та генерування нових ідей; результат діяльності. Останнє виражається у створенні нового оригінального продукту; сфері діяльності творчих особистостей (О. Антонова, Д. Богоявленська, А. Єрмола, Л. Єрмолаєва-Томіна, О. Леонтьєв, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, Е. Торренс). Доведено, що поняття «креативна особистість» тлумачать у двох аспектах. По-перше, – це особа, що здатна продукувати креативні ідеї, які вирізняються нестандартністю, нетрадиційним мисленням; спроможна креативно аналізувати та вирішувати проблемні ситуації. По-друге, – людина, що розуміє природу творчості, у якій вона реалізує свій креативний потенціал у різних видах креативної діяльності. (Дубасенюк, 2012).

Термінологічний аналіз базового поняття «креативність» дав змогу сформулювати поняття «креативність майбутнього фахівця/педагога». Це особистісно-професійна властивість, яка формується у студента на основі розвиненого творчого мислення, здібностей, знань, умінь і навичок та сприяє продукуванню креативних ідей у процесі вирішенні професійно орієнтованих задач, закладає підґрунтя креативної компетентності фахівця (Дубасенюк 2016, с. 19).

Нині концептуалізуються наукові підходи креативної педагогіки – інноваційного напрямку педагогічної науки, яка, оперуючи науковими фактами на основі міждисциплінарних досліджень та логіко-евристичного розгортання думки, вибудовує різні фактологічні причинно-наслідкові зв'язки і конфігурації. Це дає змогу отримувати нове педагогічне знання і наукові висновки, що збагачує педагогічну реальність і створює принципово нові підходи до побудови креативних психолого-педагогічних дисциплін. Ураховуючи вищезазначене, нами обґрунтовано методологічні підходи до підготовки креативних фахівців/педагогів, які характеризують творчу, інноваційну спрямованість професійної педагогічної підготовки. До них поряд із загальнонауковими (системний, парадигмальний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, синергетичний) віднесено: конструктивний, творчий, інноваційний, креативний, евристичний підходи (Дубасенюк, 2016, с. 165–168). Визначені підходи спрямовані на формування у майбутніх фахівців методологічної культури, сутність якої полягає в активно-

му оволодінні ними способами пізнання, операціями мислення, аналітичними вміннями і прийомами практичних дій, спеціальними для всіх видів діяльності. Діяльність Академії ґрунтується на таких принципах: науковості, гуманізму, історизму, системності, цілісності, персоніфікації, діалогічності, природовідповідності, культуровідповідності, контекстності.

2. *Андрагогічні засади діяльності Академії.* Процес глобалізації забезпечив доступність людини до широких інформаційних ресурсів. Дослідники зазначають, що у XXI ст. провідна роль у вирішенні глобальних проблем належить науці й освіті як рушія прогресивних змін, загального розвитку людського соціуму. Водночас інтернаціоналізація освітніх стандартів зробили систему ціложиттєвого навчання обов'язковою, а не просто бажаною. Перехід до «суспільства знань» означає створення індивідуальної стратегії оволодіння знаннями вже для кожного учня/студента, фахівця, здатного швидко та ефективно набувати нових кваліфікацій та компетенцій у будь-який момент свого життя, особистісного та професійного становлення фахівця. Сучасному суспільству потрібні люди із всебічно розвиненими здібностями, які прагнуть до постійного вдосконалення власних інтелектуальних і творчих ресурсів. В умовах ціложиттєвого навчання освіта – як середня, так і вища, – дає можливість різним категоріям учнів/студентів, дорослих рухатися за різними освітніми траєкторіями. Це ставить принципово нові вимоги до педагога/андрагога, оскільки він як творча особистість має бути готовий до постійного творчого пошуку протягом життя (Дубасенюк, 2016).

У Житомирському державному університеті імені Івана Франка розроблено концепцію «Освіта впродовж життя», що дає можливість здійснювати підготовку фахівців у сфері фундаментальних та педагогічних наук. З цією метою була організована науково-методична лабораторія «Поліська школа андрагогіки». Науковці академії брали участь у розробці програми освіти дорослих в Україні (2015 р.) та проекті «Професіоналізація освіти дорослих в Україні», у семінарі «Компетентності спеціалістів по освіті дорослих (2016 р.), які організовано Представництвом DVV International

в Україні та Українською Асоціацією освіти дорослих, ISAR «Єднання», у тижнях освіти дорослих в Україні, міжнародних форумах та конференціях з цієї проблематики.

Основним призначенням андрагогіки, як і педагогіки, завжди було творення людини, здатної змінювати світ, наповнювати його новим змістом відповідно до викликів цивілізаційного розвитку. Останнє свідчить про необмеженість і невичерпність людського капіталу. Засвоєння сучасних знань та інформації слугує передумовою виробництва нового знання. Відтак, економічний і науково-технічний прогрес країни залежить від індивідуальних досягнень її громадян, їх професійної компетентності, освіченості і розвиненості кожної особистості. Освіта прискорює швидкість поширення відкриттів та інновацій, темпи науково-технічного прогресу. Ці положення можуть скласти підґрунтя для розроблення сучасної системи освіти дорослих. Педагогічна підготовка у закладах вищої освіти повинна розглядатися не тільки і не стільки як підготовка педагога/андрагога, скільки як шлях гуманізації професійної підготовки і суспільства у цілому в контексті побудови єдиного європейського освітнього простору (Зязюн, 2000).

3. Культуротворча діяльність Академії як чинник духовно-морального

виховання молоді. Водночас освіта дорослих виконує не тільки професійну, але й загальнокультурну функції, які реалізуються через зміст, що спрямований на оволодіння студентами науковими знаннями, збагачення їх досвіду, стимулювання інтересу до майбутньої професійної діяльності. Відзначимо універсальність освіти дорослих, що виявляється також у широкому застосуванні набутих знань та вмінь в особистісно-професійній діяльності у сфері будь-якої професії. До універсальних функцій освіти та педагогічних знань віднесено: теоретико-методологічну, що формує цілісний світогляд майбутнього фахівця; загальнокультурну, що передбачає трансляцію культури; аксіологічну – набуття особистістю ціннісних установок; перетворювальну – формування особистості; функцію професіоналізації сфери освіти.

Окремо відзначимо роль педагогіки та андрагогіки у діяльності Академії, які розглядаються як науки та навчальні предме-

ти, що виконують культуротворчу функцію і тому мають бути включені у навчальні програми всіх закладів вищої освіти. Освіта дорослих є складовою гуманітарної, соціально-гуманітарної (у класичних університетах, технічних закладах освіти), професійно-педагогічної (у педагогічних навчальних закладах) підготовки майбутніх фахівців як компонент їх цілісної фахової підготовки. Саме тому І. Зязюн надавав важливу роль у формуванні професійної майстерності фахівця професійному вихованню як гармонії духовно-моральної і мотиваційної сфер спеціаліста, фундаментальних знань і адекватних способів поведінки в професійній діяльності. Зокрема він виділяє гуманітарні, світоглядні, професійні знання, які педагог/андрагог використовує для пізнання себе, інших людей, довкілля. Окреслені знання розглядаються як засіб створення умов для розвитку особистості. Мотиваційно-ціннісна сфера визначає відношення до духовного спадку, норм моралі, знань, освітньої діяльності, особистості як до цінностей. Творчість й спілкування віднесені до чинників професійного розвитку. Також виокремлюється широкий спектр професійних умінь, що передбачають аналіз, цілепокладання, планування, організація, контроль, регулювання (Ничкало, 2008, с. 33).

Науковці Академії також наголошують на важливості професійного виховання майбутнього педагога, що постає особливим видом виховання і відбувається завдяки взаємодії суб'єктів освітньо-виховного процесу (педагог-студент) і культурно-освітнього середовища, в результаті якого майбутній спеціаліст усвідомлює цілісний образ професії, оволодіває духовно-моральними цінностями. На професійне виховання майбутнього фахівця впливають такі чинники: макроректор (культурно-освітнє середовище регіону, міста); мікроректор (культурно-освітнє середовище ВНЗ, факультету, навчальної групи); суб'єктивний фактор (природні можливості, програма індивідуального розвитку та саморозвитку професійних умінь, професійний статус та ін. (Зязюн, 2008, с. 490).

Діяльність Академії характеризується найважливішою методологічною ознакою: відродженням духовно-культурної спадщини (Д. Чернілевський, А. Сторожук,

М. Мороз, Н. Колесник), що базується на синтезі науки, освіти, релігії, культури. Залучення молоді до культури як однієї з провідних функцій освіти в сучасному світі передбачає полікультурну освіту: глибоке і всебічне оволодіння основами національної культурою як неодмінної умови інтеграції в інші культури, формування уявлень про різноманітність культур, виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей, що забезпечують прогрес людства та умови для самореалізації особистості, розвиток навичок продуктивної взаємодії з представниками інших культур, виховання в душі миру, терпимості, гуманного міжнародного спілкування (О. Березюк, О. Власенко, Н. Якса). Головною функцією сучасної освіти є забезпечення наступності вітчизняної культури, збереження традиційних цінностей українського народу методом діалогу наукового і духовного знання, пошуку можливості синтезу різних видів знання у практичному повсякденному житті суспільства.

4. *Наукові основи професійної підготовки креативних фахівців.* У діяльності Академії представлено результати дослідження науковців різних регіонів України, які розробили інноваційні дослідницькі програми, проекти та технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів (О. Антонова, О. Дубасенюк, С. Вітвицька, І. Коновальчук, В. Ко-вальчук, Т. Шанскова) (Дубасенюк, 2016); авторські новітні підходи до підготовки фахівців різного профілю у закладах вищої освіти (Л. Барановська, Г. Козлакова, В. Свістун, Н. Сидорчук, Д. Чернілевський, С. Чирчик, В. Ягупов) (Дубасенюк, 2016; 2017). Набутий інноваційний досвід засвідчив суттєві зміни у процесі підготовки креативних фахівців: сформовані цільові установки на ідеї гуманістичної, особисто-орієнтованої педагогіки; зріс рівень готовності майбутніх фахівців/учителів до інноваційної діяльності; розширився та збагатився арсенал сучасних інноваційних методів і технологій, форм та засобів, ІКТ сформувалась потреба у самоосвіті, самовихованні, саморозвитку. Визначено пріоритетні шляхи креативізації в освіті: індивідуалізація процесу навчання та розвиток творчого потенціалу, креативності, гнучкості професійного мислення студентів, здатності орієнтуватися в

нових програмах та інноваційних технологіях, методах і прийомах педагогічної діяльності, побудованої на засадах партнерства, діалогу культур; формування інтегративного підходу до викладання предметів педагогічного професійного циклу; формування вмінь і навичок роботи з електронними бібліографічними базами даних; розширення та поглиблення знань у сфері роботи з різними джерелами інформації.

5. *Професійна підготовка майбутніх творчих педагогів.* У визначеному напрямі впродовж 30 років працює Житомирська науково-педагогічна школа «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів», яка створила наукове підґрунтя Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся» (Дубасенюк, 2016). За цей період обґрунтовано професійні й особистісні характеристики креативного вчителя на основі вивчення наукових праць зарубіжних і вітчизняних учених у цій сфері. Також окреслено основоположні принципи розвитку креативності майбутніх учителів. Проаналізовано наукові засади впровадження креативного підходу до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Сутність діяльності креативних учителів полягає в тому, що вони застосовують свої знання, уміння для створення позитивного креативного середовища з метою розвитку природних задатків і обдаровань учнів.

Феномен креативності проаналізовано у формуванні й розвитку творчої особистості майбутнього вчителя в системі неперервної педагогічної освіти. Доведено, що розвиток креативних якостей особистості відбувається у процесі переходу від методів репродуктивного характеру до творчодослідницьких методів. Виділяються особливості (професійні знання, вміння, етичні, інтелектуальні, вольові, емоційні якості) педагога щодо роботи з обдарованими учнями, які стимулюють розвиток їх творчого потенціалу. Крім того, проаналізовано діяльнісні та особистісні чинники розвивальної професійно-педагогічної освіти під кутом зору креативної діяльності педагога.

Здійснено низку досліджень розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців/педагогів. Серед них: досліджено проблему підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації художньо-

технічної творчості учнів (Н. Колесник); обґрунтовано теоретичні основи використання народної художньої творчості у професійній підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва (О. Піддубна), обґрунтовано теоретичні і методичні основи формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів з дизайну інтер'єру (С. Чирчик) та ін.

6. *Педагогічні умови впровадження креативного підходу у професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів.* На основі проведених досліджень виділимо відповідні психолого-педагогічні умови. До них віднесено: творча взаємодія викладачів та студентів в освітньому процесі при вирішенні професійно орієнтованих навчальних проблем; актуалізація розвивального потенціалу психолого-педагогічних дисциплін; активізація самостійної пізнавальної діяльності студентів; створення творчого, психологічно комфортного середовища в освітньому закладі; залучення майбутніх педагогів до науково-дослідної діяльності (розробка наукових проектів, робіт, наукових публікацій); співпраця з викладачами-науковцями у межах науково-педагогічної школи; залучення майбутніх учителів до процесу самооцінки особистісних та професійних досягнень (Дубасенюк, 2016с). Креативний підхід також передбачає організацію професійної підготовки як процесу розв'язання розвивальних педагогічних задач. Під час дослідження нами була розроблена типологія та технологія розв'язання професійно орієнтованих задач та створено відповідний навчальний посібник (Дубасенюк, Вознюк, 2010). Це дає можливість перетворити навчальний процес у механізм трансляції професійних цінностей та моральних принципів. У «проблемному» навчальному просторі створюється креативне середовище, яке формує у майбутніх учителів уміння проектувати траєкторію та перспективу власного професійного зростання, саморозвитку духовного, морального, інтелектуального й емоційного потенціалу. При цьому інтерес до педагогічної професії, потреба в спілкуванні з учнями, потреба у творчій самореалізації виступає підґрунтям професійного становлення педагога.

Формуванню креативної особистості педагога в освітньому процесі сприяло: за-

стосування нетрадиційних форм, методів, інноваційних технологій, тренінгів, розв'язання професійно орієнтованих задач, мікрорішення, ділові ігри «Учитель XXI століття», виконання дослідницьких проектів «Творча майстерність педагогів-новаторів», конкурси, дискусії про проблеми сучасної школи тощо. Зокрема на заняттях обговорюються педагогічні ситуації незавершеності або відкритості на відміну від стереотипних; студентів заохочували до різноманітних запитань стосовно майбутньої професії; стимулювання відповідальності і незалежності. Останнє забезпечує включення студентів у професійні ситуації, в яких вони активно діють, приймають самостійні рішення, несуть відповідальність за їх наслідки. Майбутні педагоги моделюють педагогічні ситуації, що сприяє усвідомленню ними професійної перспективи. Тим самим створюються умови для професійного саморозвитку, самоствердження і самовираження особистості майбутнього фахівця. Так само стимулюють розвиток творчого мислення студентів: самостійні розробки, спостереження, узагальнення; посилення уваги з боку викладачів до студентів; діалогічні форми та методи взаємодії суб'єктів освіти; активне включення майбутніх педагогів у самостійну та науково-дослідницьку діяльність (написання курсових, бакалаврських, дипломних, магістерських робіт, участь у наукових конференціях, наукові публікації тощо (Дубасенюк, 2017, с. 182–183).

У результаті проведених досліджень науковцями Академії (О. Антонова, О. Вознюк, В. Ковальчук, І. Коновальчук, О. Королук, Н. Сидорчук) відбулося збагачення ціннісно-мотиваційної сфери майбутніх учителів, глибоке усвідомлення сутності педагогічної професії, підвищення рівня професійних знань, розвинулися педагогічні здібності та вміння застосовувати набуті знання у різноманітних видах професійної діяльності (Антонова, 2005; Антонова, Клименюк, 2011; Вознюк, 2013; Дубасенюк, 2016). Останнє знайшло відображення в умінні формулювати навчально-виховні розвивальні цілі, проектувати бажаний результат, відбирати систему й послідовність дій щодо включення учнів в активну пізнавальну діяльність, залучення до творчого пошуку. Упровадженню креативного підходу у про-

фесійну підготовку майбутніх учителів сприяє створений на кафедрі педагогіки ЖДУ креативно-педагогічний комплекс, який включає науково-дослідні центри і лабораторії спільно з відділеннями Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

7. *Науково-методичне забезпечення освітнього процесу у вищій школі у контексті креативного підходу.* Ученими Академії підготовлено ряд навчальних посібників за редакцією професора Д. Чернілевського (2010), серед них посібника «Педагогіка вищої школи», «Методологія наукової діяльності» (Чернілевський, 2012). Розглянуто сутність науки, її сучасна структура; представлені креативні технології та методи науково-педагогічної діяльності, позначені шляхи збереження національних традицій в умовах глобалізаційних процесів. Особливу роль виконує навчальний посібник «Духовна культура особистості» (Чернілевський, 2013). У посібнику виділено основні аспекти історико-педагогічної ретроспективи на прикладі регіону Поділля, а також сучасної духовної ситуації, пов'язаної з кризою філософського, релігійного та науково-педагогічного світогляду. Підкреслено положення про те, що тільки високоморальна духовно багата особистість здатна до творчого пошуку і саморозвитку. Саме такий підхід може забезпечити соціокультурний і технологічний розвиток соціуму й особистості. За останні роки видано ряд наукових праць, зокрема колективних монографій, в яких проаналізовано теоретико-методологічні та технологічні засади креативної освіти у ВНЗ в умовах неперервної освіти. Серед них: «Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі» (Дубасенюк, 2012), «Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілежиттєвого навчання» (Дубасенюк 2016), «Професійна освіта: андрагогічний підхід» (Дубасенюк 2018) та ін.

Істотну роль у формуванні креативної, духовно-моральної, професійно підготовленої особистості виконують науково-методичні часописи: періодичні видання («Проблеми освіти», «Нові технології навчання» (спільно з Інститутом модернізації змісту освіти МОН України)), публікації у збірнику наукових праць «Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи» (спільно з Ін-

ституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України), а також «Креативна педагогіка», заснована АМСКП «Полісся». Крім того, видається електронний науковий часопис «Андрагогічний вісник». У цих та інших наукових виданнях науковці Академії представляють результати своїх наукових розвідок. Апробація наукового доробку дослідників здійснюється на міжнародних науково-практичних конференціях, яких у межах Академії відбулося двадцять. Серед них: конференція «Концептуальні проблеми модернізації сучасної системи освіти на засадах формування духовно-патріотичних цінностей студентської молоді» (17–19 березня 2016 р., м. Вінниця–Бар). XV Міжнародна науково-практична конференція «Формування професійної майстерності майбутніх фахівців в умовах освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу» (17–18 листопада 2016 р., м. Житомир), XVII Міжнародна науково-практична конференція «Професійна підготовка фахівців в умовах неперервної освіти: креативний підхід» (17 листопада 2017 р., м. Житомир), XVIII Міжнародна науково-практична конференція «Морально-патріотичне виховання студентської молоді в системі вищої освіти» (24–25 квітня, 2018 р. м. Бар Вінницька область), XIX Міжнародна науково-практична конференція «Науково-педагогічні школи: проблеми, здобутки та перспективи розвитку» (8–9 листопада 2018 р. м. Житомир), XX Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми вищої освіти: теоретико-методологічні та прикладні аспекти» (15–17 квітня 2019 р., м. Бар Вінницька область), що свідчить про актуальну проблематику, яка досліджується у сфері професійної освіти.

У 2018 р. у Словаччині спільно з Академічним співтовариством Михайла Балудянського (м. Кошице) та науковцями Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся» проведено міжнародну конференцію з проблем андрагогіки. Також організоване міжнародне наукове стажування у співпраці з кафедрою педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (Україна), кафедрою андрагогіки Пряшівського університету м. Пряшів (Словаччина), на тему «Інно-

вації у вищій освіті: світові тенденції та регіональний досвід», що сприяє розвитку співпраці між словацькими та закордонними університетами.

Висновки. Проведені дослідження свідчать, що креативізація майбутніх фахівців/учителів відбувається поетапно, що передбачає: виявлення педагогічних передумов об'єктивної необхідності, яка усвідомлюється у вигляді відповідних потреби, бажання; організації проблемних професійно орієнтованих ситуацій. Визначені компоненти сприяють мотивації інтелектуально-професійної підготовки студентів: створення сприятливих стимулюючих умов для творчої самореалізації здібностей та обдарувань майбутніх фахівців; оволодіння ними необхідними знаннями, уміннями, навичками, досвіду розв'язання креативних проблем; розвиток цілісного світогляду, розширення інформаційного про-

стору за допомогою інтерпретації, підвищення рівня професійної компетентності, інтелектуального творчого потенціалу особистості. Відтак, провідними потребами майбутніх фахівців є самовираження у процесі професійно орієнтованої діяльності, самовдосконалення своїх природних можливостей, задатків і розвиток педагогічного креативного мислення в умовах цілісного навчання.

Таким чином, відповідно до викликів сучасного глобалізаційного суспільства початок ХХІ ст. можна розглядати як процес універсалізації, виявлення єдиних для всієї планети Земля закономірностей, структур і взаємин у різних сферах життєдіяльності суспільства. За цих умов вищій школі слід спрямовувати студентську молодь на творчу діяльність, патріотичну ідентифікацію національної культури та конкурентоспроможного фахівця-професіонала.

ЛІТЕРАТУРА

- Антонова, О. Є. (2005). *Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу: монографія*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка. (Antonova, O. Ye. (2005). *Obdarovanist: dosvid istorychnoho ta porivnialnoho analizu: monohrafiia*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. Ivana Franka.)
- Антонова, О. Є., Клименюк, Ю. М. (2011). *Підготовка майбутнього вчителя до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів початкової школи*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка. (Antonova, O. Ye., Klymeniuk, Yu. M. (2011). *Pidhotovka maibutnoho vchytelia do rozvytku intelektualnoi obdarovanosti uchniv pochatkovoi shkoly*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. Ivana Franka.)
- Вознюк, О. В. (2013). *Розвиток особистості педагога в умовах цивілізаційних змін: теорія і практика*. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. (Vozniuk, O. V. (2013). *Rozvytok osobystosti pedahoha v umovakh tsyvilizatsiinykh zmin: teoriia i praktyka*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU imeni Ivana Franka.)
- Дубасенюк, О. А. (Ред.). (2012). *Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативної освіти у вищій школі*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. (Dubaseniuk, O. A. (Red.). (2012). *Teoretychni i prykladni aspekty rozvytku kreatyvnoii osvity u vyshchii shkoli*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka.)
- Дубасенюк, О. А. (Ред.). (2016а). *Акмеодосягнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. (Dubaseniuk, O. A. (Red.). (2016a). *Akmedosiahnennia naukovtsiv Zhytomyrskoi nauково-pedahohichnoi shkoly*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka.)
- Дубасенюк, О. А. (Ред.). (2016b). *Теорія і практика професійної майстерності в умовах цілісного навчання*. Житомир: Вид-во Рута. (Dubaseniuk, O. A. (Red.). (2016b). *Teoriia i praktyka profesiinoi maisternosti v umovakh tsilezhittievoho navchannia*. Zhytomyr: Vyd-vo Ruta.)
- Дубасенюк, О. А. (2016с). Особистісний та професійний розвиток майбутнього педагога у контексті креативного підходу. *Креативна педагогіка*, 11, 19–26. (Dubaseniuk, O. A. (2016s). *Osoby-tisnyi ta profesiyni rozvytok maibutnoho pedahoha u konteksti kreatyvnoho pidkhodu*. *Kreatyvna pedahohika*, 11, 19–26.)
- Дубасенюк, О. А. (Ред.). (2017). *Професійна підготовка фахівців: креативний підхід*. Житомир: Вид-во Евенко О.О. (Dubaseniuk, O. A. (Red.). (2017). *Profesiina pidhotovka fakhivtsiv: kreatyvnyi pidkhid*. Zhytomyr: Vyd-vo Evenok O.O.)
- Дубасенюк, О. А., Вознюк, О. В. (2010). *Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. (Dubaseniuk, O. A., Vozniuk, O. V. (2010). *Profesiino-pedahohichni zadachi: typolohiia ta tekhnolohiia rozv'iazannia: navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU im. I. Franka.)

- Зязюн, І. А. (2000). *Педагогіка добра: ідеали і реалії*. Київ: МАУП. (Ziazun, I. A. (2000). *Pedahohika dobra: idealy i realii*. Kyiv: MAUP.)
- Зязюн, І. А. (2008). *Філософія педагогічної дії*. Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького. (Ziazun, I. A. (2008). *Filosofia pedahohichnoii dii*. Cherkasy: Vyd. vid. CHNU imeni Bohdana Khmelnytskoho.)
- Кічук, Н. В. (1991). *Формування творчої особистості вчителя*. Київ: Либідь. (Kichuk, N. V. (1991). *Formuvannia tvorchoii osobystosti vchytelia*. Kyiv: Lybid.)
- Кремень, В. Г., & Левовицький, Т. (Ред.). (2012). *Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи*. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. (Kremen, V. H., & Levovytskyi, T. (Red.). (2012). *Stanovlennia i rozvytok naukovo-pedahohichnykh shkyl: problemy, dosvid, perspektvyu*. Zhytomyr: Vyd-vo ZHDU imeni Ivana Franka.)
- Ничкало, Н. Г. (Ред.). (2008). *Філософія педагогічної майстерності*. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця». (Nychkalo, N. H. (Red.). (2008). *Filosofia pedahohichnoii maisternosti*. Kyiv-Vinnytsia: DOV «Vinnytsia».)
- Сисоєва, С. О. (2006). *Основи педагогічної творчості: підручник*. Київ: Міленіум.
- Чернілевський, Д. В., Євтух, М. Б., Таланчук, П. М. (2013). *Духовна культура особистості*. Вінниця: АМСКП. (Chernilevskyi, D. V., Yevtukh, M. B., Talanchuk, P. M. (2013). *Dukhovna kultura osobystosti*. Vinnytsia: AMSKP.)
- Чернілевський, Д. В., Томчук, М. І., Дубасенюк, О. А., Антонова, О. Є., Захарченко, В. І., Вознюк, О. В. (2012). *Методологія наукової діяльності*. Вінниця: Вид-во АМСКП. (Chernilevskyi, D. V., Tomchuk, M. I., Dubaseniuk, O. A., Antonova, O. Ye., Zakharchenko, V. I., Vozniuk, O. V. (2012). *Metodolohiia naukovoii diialnosti*. Vinnytsia: Vyd-vo AMSKP.)
- Чернілевський, Д. В. (Ред.). (2010). *Педагогіка вищої школи*. Вінниця: АМСКП. (Chernilevskyi, D. V. (Red.). (2010). *Pedahohika vyshchoii shkoly*. Vinnytsia: AMSKP.)

Олександра Дубасенюк, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Oleksandra Dubaseniuk, Doctor of Sciences in Pedagogy, Professor, Professor of Department of Pedagogy at Ivan Franko Zhytomyr State University.

E-mail: dubasenyuk@ukr.net

ORCID ID 0000-0003-2567-5664

Received: 13.02.2020

Accepted: 28.02.2020